

FARSKÝ LIST

NEDEĽA, 10. MAR 2019 • ROČNÍK XIV. • ČÍSLO 5

Dvojtyždenník Gréckokatolíckej farnosti Povýšenia sv. Kríža, Prešov-Sekčov

ÚVODNÍK

Všimli ste si, ako rýchlo berieme veci do vlastných rúk, keď ide všetko podľa plánu, no ako rýchlo, ba priam inštinktívne sa obraciame na Boha, keď sa dostaneme do nejakej krízy? My ľudia sa takto správame veľmi často. Byť štyridsať dní stratený na púšti bez možnosti úniku – myslím, že to by sa dalo nazvať krízou. Musieť prežiť bez moderných výdobytkov a vecí: áut, obchodov s potravinami, klimatizácie či mobilu. Človek by si musel podeliť jedlo a vodu na nejaké dávky, aby mu vydržala na celý čas. Okrem toho by naňho každý deň neprestajne pražilo slnko. Človek v takej situácii by na tom bol naozaj biedne. Za takých okolností by bolo čudné, keby sa neobrátil na Boha a nepožiadal ho o pomoc.

A práve preto v Cirkvi existuje Pôstne obdobie. Počas neho odstupujeme trochu od svojich bežných aktivít a snažíme sa tráviť viac času s Ježišom. Taktiež sa trochu zriekame svojho pohodlia, aby sme intenzívnejšie vnímali, že sa máme k Bohu obracať s prosbou o pomoc.

Nedostatok a sebazaprenie sú dôležitým bodom Pôstneho obdobia. Skúsenosť nás učí, že Bohu nedávame veľa priestoru, keď sme príliš zaneprázdnení alebo príliš spokojní. Sebazapieranie nám teda pomáha vytvoriť pre Pána priestor, aby mohol vstúpiť hlbšie do nášho srdca. V *Liste Filipanom* čítame, že Ježiš sa „zriekol seba samého“ (2, 7). Grécky originál doslova hovorí, že sa „vyprázdnil“. Ježiš sa zriekol slávy. Dokonca sa pri svojej smrti na kríži zriekol aj seba samého a svojho ľudského života. Boh Ježiša za jeho poníženie a zrieknutie nesmierne oslávil. Vyvyšil Ježiša nad všetko – pre to, ako sa rozhodol žiť.

To isté sa môže stať aj nám, keď sa „vyprázdňujeme“, aby sme urobili priestor Ježišovi. Priblížime sa väčšmi k Bohu. Budeme radostnejší a pokojnejší. Sám Ježiš prisľúbil: „Kto sa ponízuje, bude povýšený“ (Mt 23, 12). Samozrejme, nechcem tým teraz povedať, že sa všetci máme na štyridsať dní odobrať na púšť. Hovorím len, že počas nasledujúcich štyridsiatich dní by sme si mali vo svojom vnútri vzbudiť hlad po Bohu. Súčasťou tohto úsilia môže byť aj rozhodnutie jesť menej jedla alebo menej pozeráť televíziu. Môže to znamenať aj zrieknuť sa svojho voľného času a venovať ho službe chudobným, väzňom alebo starším ľuďom. Nech sa už počas tohto Pôstneho obdobia rozhodneš robiť čokoľvek, pamätaj, že toto obdobie nie je len o „vyprázdňovaní“ svojho ja, ale aj o jeho napĺňaní vecami, ktoré nás privedú bližšie k Bohu: modlitbou a čítaním Písma, meditáciou a rozjímaním, svätou liturgiou a spovedou či čímkoľvek iným, čo nám pomôže otvoriť sa väčšmi Božej milosti. Všetkých vás chcem poprosiť, aby sme sa vydali na púšť – tým, že sa rozhodneme modliť, postiť a dávať almužny. Najbližších štyridsať dní odložme bokom svoje pohodlie a nezávislosť a priblížme sa k Pánovi. Modlím sa, aby sme čo najlepšie prežili toto výnimočné obdobie liturgického roka. Nech Boh počas tohto Pôstneho obdobia žehná vás i všetkých vašich drahých!

o.Rastislav (farár a protopresbyter)

HISTORICKÉ PREDPOKLADY A AUTORSTVO BOŽSKÉJ SLUŽBY

VOPRED POSVATENÝCH DARORV (VPD)

Božskú službu (označovanú aj pojmom - liturgiu) vopred posvätených darov možno bez zveličovania charakterizovať ako srdce či centrum bohoslužieb Veľkého pôstu. V niektorých starovekých rukopisoch bohoslužobných kníh je známa ako Liturgia Veľkej Štyridsiatnice.

V skutočnosti je to liturgia, ktorá najlepšie predstavuje toto posvätné obdobie roka. Podstata tejto bohoslužby sa odhaľuje už v názve: je to Božská služba vopred posvätených darov. To ju odlišuje od liturgii sv. Bazila Veľkého sv. Jána Zlatoústeho, v ktorých sa koná prinášanie a obetovanie darov, ktoré sú premieňané uprostred vďakvyzdávania, - teda Eucharistie. Počas Liturgie Veľkej Štyridsiatnice sú ponúkané vopred premenené sväté dary, t. j. už posvätené na liturgii, slávenej predošlé dni. Tieto sväté dary sú ponúkané preto, aby mali veriaci možnosť ich prijímania a aby boli posväcovaní. Inými slovami, Božská služba vopred posvätených darov v podstate nie je „liturgiou“ v zmysle Liturgii sv. Bazila Veľkého a sv. Jána Zlatoústeho, ale je skôr zvláštnym obradom sv. prijímania. Aby sme pochopili, prečo sa vlastne začal praktizovať nejaký zvláštny obrad prijímania vopred posvätených darov, potrebujeme zísť ešte ďalej do histórie.

Korene tohto obradu siahajú do starovekej praxe cirkvi, k prvým storočiam kresťanstva. Sv. Simeon Solúnsky hovorí: „Liturgia vopred posvätených darov pochádza oddávna a od nástupcov apoštolov.“

Michael Kerullarios, konštantínopolský patriarcha VII. st., tiež svedčí o jej starobylosti: „Liturgia vopred posvätených darov je stará a z dávnej tradície; je v našej cirkvi známa ešte pred sv. Jánom Zlatoústym a sv. Bazilom Veľkým, ktorí zapísali službu svätých Tajin (eucharistickú liturgiu), ako je známe zo 49. kánonu laodicejského snemu. Vo všetkých svätých cirkvách sa uchováva nepísaná tradícia, že tajná (t.j. tichá) modlitba, ktorá sa číta po prenášaní svätých Darov na oltár, pochádza od sv. Atanáza Alexandrijského.“

V raných storočiach kresťanskej histórie pristupovali veriaci k prijatiu Eucharistie pri každej liturgii, čo je vždy cieľom liturgického zhromaždenia, hoci v dnešnej dobe je skôr tendencia pristupovať k Eucharistii zriedkavo či až príležitostne. Starokresťanským zvykom bolo eucharistické slávenie v nedeľu skoro ráno na úsvite, teda v deň a chvíľu Kristovho vzkriesenia. Keďže eucharistické slávenia sa spočiatku nekonali cez každý deň týždňa, no kresťania mali túžbu prijímať Krista čo najčastejšie, hoci a jsúkromne, prechovávali sväté dary z nedeľnej liturgie. Hovoria o tom svedectvá Tertulliana, sv. Cypriána, sv. Gregora Teológa a ďalších. Sv. Bazil Veľký hovorí o egyptských pustovníkoch, ktorí pri sebe prechovávali sväté dary k prijímaniu, lebo nemali kňazov. Veriaci v Alexandrii a ďalších egyptských mestách u seba doma tiež uchovávali sväté dary pre súkromné prijímanie. Na základe tohto sa v rámci monastierov vykryštalizoval zvláštny obrad modlitby: všetci mnísi sa modlievali spolu pred prijímaním a potom

spoločne ďakovali Bohu, ktorý ich urobil hodnými zúčastniť sa prijímania Svätých tajomstiev. Toto sa konalo buď po večerných modlitbách alebo po 9. hodinke. Časom toto pravidlo modlitby nadobudlo formu krátkej bohoslužby, tak trochu podobnej liturgii. V istej miere sa tento obrad stal akýmsi vzorom Liturgie vopred posvätených darov. Tak o tom svedčí aj sv. Justín Mučeník, ktorý hovorí, že prijímanie vopred posvätených darov sa zachováva od apoštolských dôb. V samotných Apoštolských ustanoveniach sa píše: „Potom, čo všetci muži a ženy prijali, nech diakoni zozbierajú, čo zostalo a odnesú to do darochraniteľnice."Tieto pozostatky svätých Darov boli určené jednak ako prijímanie prec horých a tiež pre všetkých účastníkov bohoslužieb, pri ktorých sa nekonala nekrvavá obeta (t. j. eucharistické obetovanie). Počas Veľkého pôstu je liturgia Eucharistie slávená iba v soboty a nedele. Starobylá prax cirkvi, potvrdená kánonmi koncilov, zakazuje slávenie Eucharistie v týždni počas Veľkého pôstu, vzhľadom k tomu, že tieto dni sú určené pôstu a pokániu. Slávenie eucharistickej božskej liturgie by bolo nezlučiteľné s trúchlivým charakterom týchto dní. Eucharistická liturgia je v prvom rade Paschálne tajomstvo, naplnené radosťou a duchovným jasotom. V dobe sv. Bazila Veľkého mali veriaci v pôstnom období vo zvyku prijímať Eucharistiю nielen v soboty a nedele, ale tiež aspoň v stredy a piatky, čo boli dni, kedy sa vo východných cirkvách pripomínala pamiatka sv. Kríža. Tieto dni mali aj počas riadneho liturgického obdobia kajúci charakter. Preto vyvstáva otázka: Ako by mohli prijímať veriaci mimo liturgie? Riešenie už prakticky existovalo. Mohli prijímať sväté dary premenené na jednej z predošlých liturgií. V tých dňoch pôst znamenal úplnú zdržanlivosť od jedla až do západu slnka, preto prijatie svätých darov bolo korunou a zavŕšením pôstneho dňa. Z tohto dôvodu sa prijímanie vopred posvätených darov konalo pri večernej bohoslužbe - večierni. Spojenie tejto bohoslužby s večierňou nie je náhodné a má súvis s pôstnou disciplínou, ako aj s eucharistickým pôstom. Na Východe sa aj dnes praktizuje viachodinový eucharistický pôst. Preto sa podávanie svätého prijímania prenieslo až na večernú bohoslužbu. Celodenný pôst bol skutočne veľkým skutkom kajúcnosti a kvalitnou prípravou na prijatie Eucharistie. Obrad služby vopred posvätených darov teda pozostáva z večierne, v závere ktorej je rozdávanie svätých, vopred posvätených darov, ktorému predchádzajú modlitby pred prijímaním. Koná sa samotné prijímanie, po ktorom sú modlitby a vďakyvzdania. Spojitosť tejto služby s Veľkým pôstom sa odráža v jej zvláštnom, „trúchlivom" charaktere. Oltárne a pokrývky, zakrývajúce sväté dary sú tmavej (pôstnej) farby. Modlitby sa čítajú vo vedomí pokory a krehkosti. Celkovo je celá služba výrazná zvláštnym zmyslom pre tajomstvo.

V mnohých liturgických knihách možno nájsť Službu VPD označenú menom i že vo svjatych otca nášeho Hrihoriya Dvojeslova, papy rímskaho. V skutočnosti však poriadok tejto služby nebýva označený žiadnym menom. S pápežom sv. Gregorom Veľkým (Dvojeslovom, Gregorius Dialogus) (540-604) má služba VPD iba ten súvis, že jeho sakramentár (knihá s modlitbami pre latinskú omšu) obsahuje poriadok pri posvätení (premenení) kalicha vložení doň vopred premeneného chleba, čo sa v latinskom obrade praktizovalo raz v roku. Táto a niektoré iné príčiny prispeli k tomu, že sa služba

VPD začala od 16. stor. (nie skôr) označovať Gregorovým menom. Keďže sv. Gregor Veľký bol kedysi pápežským legátom v Konštantinopole, ako znalec pôvodných obradov cirkvi (vrátane služby vopred posvätených darov), ktoré sa v jej západnej časti vytratili, no na Východe sa naďalej uchovávali, snažil sa o ich obnovenie. Spojitosť jeho mena s touto službou vzniklo na pôde úcty, s akou sa Východ staval voči tomuto pápežovi.

Spracoval o. Michal (kaplán)

Prebraté od o. ThDr. Marka Durláka

FARSKÉ OZNAMY

- ✓ Pozývame deti a mládež na stretnúť v pastoračnom centre vždy v piatok od 16.00 a taktiež na detské liturgie v piatok večer o 18.00.
- ✓ Nedeľami už prebiehajú stretnutia detí idúcich na 1. Sv. spoveď a ich rodičov o 11.00 v pastoračnom centre dole. (po liturgii o 10.00)
- ✓ Sú v ponuke na predaj brožúrky Moja modlitba v 2 Eur.
- ✓ Prišli už CSL knihy. Môžete si ich zakúpiť v kancelárii FÚ po 2 Eur.
- ✓ Vysvetlenie pôstnej disciplíny nájdete v slovenských modlitebných knihách vzadu.
- ✓ V stredu a piatky veľkého pôstu sa budeme ráno o 7.30 modliť miesto liturgie sv. Jána Zlatoústeho pôstnu 6. Hodinku, nakoľko to majú byť aliturgické dni. Večer bude božská služba vopred posvätených darov.
- ✓ Od pondelka 11.2. sa konajú pondelkami a štvrtkami pravidelné katechézy spoločenstva Neokatechumenátna cesta v pastoračnej miestnosti našej farnosti od 19.00.
- ✓ Utorkami o 20.30 počas pôstu sa budeme v chráme modliť kajúcne modlitby – žaltár spolu s časťami kánona Andreja Krétskeho. Srdečne pozývame.
- ✓ V termíne 15. – 17. Marca sa uskutoční víkendovka v centre pre mladých v Juskovej Voli nášho a sabinovského dekanátu. Nahlasovanie bude cez online formulár, ktorý nájdete na stránke: www.gmcbaraka.sk. Kvôli zabezpečeniu autobusu na odvoz prosím tých, ktorí sa nahlásili online a chcú ísť autobusom, aby to prišli ohlásiť do kancelárie FÚ.
- ✓ 25. Marca bude deň počatého dieťaťa, ktorý podporíme nosením bielej stužky. Viac info vzadu na plagáte.

TLAČ: A-print, s.r.o., Urbánkova 13, Prešov

VYDÁVA: Gréckokatolícka farnosť Povýšenia sv. Kríža, Prešov-Sekčov, Ul. Martina Benku 7, 08001 Prešov

WEB: www.grkat-sekcov.sk • **E-MAIL:** farnostsekcov@gmail.com • **TEL.:** 051/7725540

LEN PRE VNÚTORNÚ POTREBU • DOBROVOĽNÝ PRÍSPEVOK: 0,10€